

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com

* شناسنامه درس شامل:

- نام درس: مقدمات زبان شناسی
- تعداد واحد: ۲ واحد درسی
- نام منبع درس: مقدمات زبان شناسی
- رشته: زبان و ادبیات فارسی

مؤلف: دکتر مہری باقری
تہیہ کنندہ اسلائیڈ: سید جواد سمایی
عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور مرکز رامسر

مقدمت زبان شناسی

سید جواد سمایی عضو هیات علمی دانشگاه پیام
نور مرکز رامسر

*اهداف کلی

- ضرورت آشنایی دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی با مبانی زبانشناسی و اصول کلی آن
- پیدایش علم زبان شناسی و شناخت صوت و آوا

* جایگاه علمی درس

■ برای بررسی مباحثی از قبیل «دستور زبان» تاریخ زبان و سبک شناسی زبان دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی باید با مبانی زبانشناسی نوین آشنا شوند.

- چگونگی پیدایش خط
- مقدمات علم زبان شناسی
- شناخت زبان فارسی از دیدگاه علمی

*اهداف اساسی از تنظیم این کتاب آشنا کردن دانشجویان این رشته با مقدمات و مطالب عمده زبان‌شناسی نوین به شرح زیر می باشد:

■ تعاریف بنیادی زبان و زبان شناسی

■ علم زبان شناسی و تحولات آن

■ ارتباط با زبان

■ چگونگی پیدایش خط

■ انواع خط

- ارتباط زبان‌شناسی با سایر علوم
- تعریف و بررسی اجمالی موضوعات اصلی زبان‌شناسی از جمله:
 - تعریف ساختمان در زبان‌شناسی
 - آواشناسی

■ صوت شناسی

■ صرف

■ نحو

■ معنا شناسی

۱- بخش اول:

■ زبان و زبان شناسی

*اهداف آموزشی بخش اول

- تعریف زبان
- زبان به عنوان یک نهاد اجتماعی
- ارتباط زبان با دیگر نهادهای اجتماعی
- نقش ارتباط زبان

- مکا نیزم ونحوه عمل وکار برد زبان
- زبان انسان وتفاوت آن با دیگر نظام های ارتباطی
- زبان نوشتاری ورابطه آن با زبان گفتاری
- عوامل تغییر وتحول زبان

- بررسی زبان به شیوه علمی
- زبان و رابطه آن با زبانشناسی
- زبانشناسی چیست؟
- اهداف زبان شناسی

- دستور نویسی و تفاوت آن با زبانشناسی
- تاریخچه مطالعات زبانی و زبانشناسی
- تاریخچه تکوین علم زبانشناسی نوین

- بررسی زبان به دو طریقه «توصیفی» و «تاریخی»
- زبانشناسی توصیفی و زبانشناسی تاریخی
- جوهر و اصل زبان به عنوان عامل تفهیم و تفاهم
- نشانه چیست؟

*نشانه های زبان و انواع آن

- نشانه تصویری
- نشانه طبیعی
- نشانه وضعی
- اجزای نشانه زبانی

■ ماهیت نشانه های زبانی

■ دستگاه زبان

■ زبان به عنوان یک نظام طرح دار و منظم

■ فردینان دو سوسور و دستگاه زبان

- مکتب ساختگرایی و دوسوسور
- ارتباط صرف و نحو زبان با تعریف سوسور از نظام منسجم زبان
- رابطه یکسان میان همه زبانها

*روابط همنشینی و جانشینی در زبان (بر اساس نظریه دو سو سور)

- محور همنشینی یا رابطه تیایی **(contrastive)**
- رابطه همنشینی یا رابطه نحوی
- محور جانشینی یا رابطه «تقابل» **(opposition)**
- رابطه جانشینی یا رابطه صرفی

- نقش محور جانشینی در شناسایی تکواژها
- رابطه واج ها بر روی زنجیره گفتار
- تفاوت میان واحدهای همنشینی و جانشینی

- اهمیت محور جانشینی در زبان آموزی
- استفاده از محور های همنشینی و جانشینی زبان برای دست یافتن به قواعد صرفی و نحوی یک زبان

*خصوصیت خطی زبان

- آیا زبان ماهیت خطی دارد؟
- خصوصیت خطی زبان و چگونگی توالی و ترتیب واژه ها
- ویژگی خطی زبان و واجها

* تجزیه دوگانه زبان

- منظور از تجزیه دوگانه زبان چیست؟
- تجربه اول زبان
- تکواژها و تعریف آن

- تکواژ و تفاوت آن با کلمه
- تجزیه دوّم زبان
- تعریف واج
- تعداد واج های زبان
- نظر آندره مارتینه زبانشناس معاصر در باره تجزیه دوگانه زبان

- خلاقیت زبانی و ویژگی آن
- نامهای دیگر خلاقیت زبانی
- خلاقیت زبانی بعنوان وجه افتراق زبان بشر با دیگر وسایل ارتباطی دیگر

- اصل نسبیت در زبان
- تفاوت بین واقعیت زبانی و عالم خارج
- دواصل عمده که اصل نسبیت بر ان استوار است کدامند؟
- اصل نسبیت و ضرب المثلها

- اصل اقتصاد در زبان و نقش آن
- تعریف اقتصاد در زبان
- ترتیب قرار گرفتن واژگان بر روی زنجیره گفتار
- نقش ترتیب و اقتصاد زبان

- خصوصیات زیر زنجیری کلام مثل:
- آهنگ
- تکیه و درنگ
- رابطه اقتصاد با خصوصیات زیر زنجیری

- تکیه و آهنگ و درنگ در زبان فارسی چه نقشی از نظر اقتصاد در زبان دارند؟
- عوامل به وجود آورنده اقتصاد زبان کدامند؟

* نقش و وظایف زبان

- زبان به عنوان وسیله بر قراری ارتباط
- نقش های اصلی زبان
- نقشهای جانبی(فرعی) زبان
- اصلی ترین نقش زبان
- انواع نقش های زبان

- نقش ارتباطی زبان
- سیستم گفتار
- گونه مکتوب و گونه شفاهی

- نقش بیان اندیشه (فکر)
- نقش تکیه گاه اندیشه
- زبان بعنوان وسیله تفکر

- نقش بیان مافی الضمیر
- نقش حدیث نفس
- با خود گفتگو کردن (وراجی) و نقش بیان مافی الضمیر
زبان
- آیا زبان همیشه بین دو نسل برابر و هم عصر وسیله
ارتباطی است؟

- نقش زیبایی آفرینی
- نقش هنری زبان
- فصاحت و بلاغت
- متون نظم و نثر ادبی از چه نقش زبان بیشتر بهره می گیرند

• در اشعار غنایی نقش های زبان کدامند

- نقش زیبایی آفرینی
- نقش بیان مافی الضمیر
- نقش ارتباطی

- نقش های جانبی (فرعی) زبان
- آیا نقش های زبان با یک دیگر آمیخته اند؟
- آیا زبان تنها سیستم ارتباطی بشر است
- چند سیستم ارتباطی بشری غیر از زبان می شناسید

*بخش دوم

-زبان و خط

*اهداف این بخش:

- رابطه خط و زبان
- صورت «صوتی» و «خطی» زبان و ارتباط بشر با آنها
- قدیمیترین صورت مکتوب زبان

- عوامل پیدایش و تکوین خط
- مراحل تحوّل خط در جوامع بشری
- خط تصویری چیست؟

- عوامل و تغییر «تصویر نگاری»
- مراحل بعد از خط «تصویر نگاری»
- خط معنی نگاری چیست؟

- اشکالات خط معنی نگاری
- تفاوت عمده نقاشی و خط تصویر نگار
- خط در چه مرحله ای از تحوّل ماهیت خطی یافت

- مهمترین پدیده در تاریخ تکوین و تکامل خط
- دلیل توجه سومریان به خط
- خط «و اژه نگار» یا «کلمه نگاری»

■ تبدیل و تغییر خط از صورت «مفهوم نگاری» به «صورت نگاری»

■ مرحله «آوا نگاری» خط

■ خط «هجا نگار»

- خط آوانگار یا «الفبایی»
- وجه تسمیه «الفبا»
- اولین بار کدام ملت اصطلاح «الفبا» را بکار برد؟

- انواع خط الفبایی در حال حاضر
- ارتباط خطوط با همدیگر
- فرق اساسی بین این خطوط

* زبان و خط

سید جواد سمایی عضو هیات علمی دانشگاه پیام
نور مرکز رامسر

- خط بعنوان نشانه محسوس و دیداری نظام ذهنی زبان
- زبان بعنوان یک پدیده ذهنی
- دو نمونه زبان
- گفتاری (شنیداری)
- نوشتاری

- تقدم زبان گفتاری و تاریخچه آن
- علل برتری گفتار بر نوشتار در زبان‌شناسی
- عدم تحول و تغییر همزمان زبان و خط

- دلایل زبان شناسان در تقدم گفتار بر نوشتار
- دلایل سیاسی، مذهبی، فرهنگی در تغيير خط

* تاریخچه پیدایش خط

سید جواد سمایی عضو هیات علمی دانشگاه پیام
نور مرکز رامسر

- مراحل تحول خط
- تصویر نگاری (pictography)
- تفاوت تصویر نگاری و نقاشی
- اشکالات خط در «تصویر نگار»

- مرحله معنی نگاری (**semasiography**) یا «اندیشه نگاری» (**Ideography**)
- استفاده از علائم و نمادها در این مرحله

- مرحله سوم تحوّل خط
- مرحله « واژه نگاری » (logography)
- استفاده از علائم بجای شکل در این مرحله
- « کلمه نگاری » و مفهوم آن

- مرحله چهارم تحویل خط
- استفاده از « صورت » بجای علامت پندار
- تحول از « پندار نگاری » به « آوا نگاری »
(phonography)

- مرحله پنجم تحوّل خط
- مرحله «هجا نگاری»
- ترتیب قرار گرفتن هجا ها در کنار هم
- هفت سیستم خط هجا نگار در شرق

- سیستم عیلامی باستان ، هندی باستان ، کوتی ، سومری ،
مصری ، هیتی و چینی
- علایم کلمه ای
- علایم هجایی
- علایم معین نظیر واژه جدا کن و علامت گذاریهای دیگر

- آخرین مرحله تحوّل خط
- تبدیل خط «هجایی» به «خط الفبائی»
- تعریف خط الفبائی
- خطی که برای هر صورت زبانی مصوت و غیر مصوت یک علامت خاص دارد

- یونانیان بعنوان اولین مخترع خط الفبایی کامل
- اقتباس اصطلاح «الفبا» از فینقی ها
- وجه تسمیه «کلمه» «الفبا»

- خط هیروگلیف
- اصطلاح هیروگلیف و وجه تسمیه آن
- به کدام خطوط هیروگلیف اطلاق می شود؟

* بخش سوم

زبان‌شناسی و علوم دیگر

- اهداف آموزشی این بخش
- مباحث اصلی زبانشناسی با توجه به اینکه زبان حلقه رابط بین اصوات و معانی است .

■ رشته های جدید از همکاری میان زبان شناسی و علوم
دیگر

■ زبان شناسی کار بردی و مفهوم آن

- رابطه زبان با فعالیتهای ذهنی انسان مثل :
- استدلال، استنتاج، قضاوت، هنر آفرینی .

- ارتباط زبانشناسی کاربردی با دیگر علوم زبانشناسی
- انواع علوم زبانشناسی کاربردی
- در کدام یک از علوم زبانشناسی کاربردی مسائلی از قبیل:

- ارتباط صدمات مغزی با ناهنجاریهای گفتاری
- چگونگی از دست دادن قدرت تکلم
- مراحل و نحوه ترمیم فراموشی زبان

- زبان پریشی
- لغزشها و اختلالات دیگر زبانی
- آسیب های زبانی بررسی می شود؟

■ ماهیت زبان

■ مراحل و روند فراگیری زبان در کودکان

■ رابطه زبان و تفکر

■ چرا زبان سند اطلاعات گوناگون یک جامعه محسوب می شود؟

■ چرا حقایق و واقعیت های خارجی در جوامع مختلف به طرق مختلفی طبقه بندی شدند؟

- ملیت مردم یک کشور و زبان آنها
- زبان واسطه یا «زبان میانجی»
- «جامعه زبانی» یعنی چه؟
- زبان به عنوان یک زمان سنج

- فرهنگ‌های بسامدی
- زبانشناسی ریاضی و فرهنگ‌های بسامدی
- «مهندسی ارتباطات» و زبان

ارتباط زیباشناسی با علوم دیگر

- موضوع مورد بحث در زبانشناسی
- تعریف کلی زبان از نظر زبانشناسی

*موضوعات اصلی مطرح در زیباشناسی:

- دستور
- معنائشناسی
- آواشناسی

- بررسی زبان از دیدگاه زبانشناسی
- دو جنبه مطرح از دیدگاه زبانشناسی درباره زبان
- جنبه نظری زبان
- جنبه علمی زبان

- جنبه نظری زبان
- ماهیت زبان انسان
- نظام حاکم بر ساخت آن
- رابطه زبان با علومى از نظر تولید مثل :

■ فیزیک، فیزیولوژی، بافت شناسی و عصب شناسی

فیزیک

فیزیولوژی

بافت شناسی

عصب شناسی

زبان

- زبان به عنوان وسیله تمییز انسان از حیوان
- رابطه زبان با علوم دیگر: مثل
- فلسفه و منطق
- تاریخ و هنر و ادبیات
- روانشناسی

- جامعه شناسی

- مردم شناسی

- بوم شناسی

- جنبه علمی زبان
- نظریه های زبانی و روشها و یافته های زبان شناسی قابل بحث
- ارتباط داده های زبانشناسی برای اهدافی مثل :

- آموزش زبان
- واژه سازی
- فرهنگ نویسی
- ارتباط زبانشناسی با علوم دیگر

■ انواع زبانشناسی

■ زبانشناسی کاربردی (APPLIED LINGUISTICS)

■ زبانشناسی مردم شناختی (ETHNO LINGUISTICS)

■ روانشناسی زبان (PSYCHO LINGUISTICS)

(NEURO LINGUISTICS)

■ عصب شناسی

(SOCIO LINGUISTICS)

■ جامعه شناسی زبان

■ زبانشناسی ریاضی

(MATHEMATICAL LINGUISTICS)

■ زبانشناسی رایانه ای

(COMPUTATIONAL LINGUISTICS)

(GLOTTO CHRONOLOGY) ■ گاهشماری زبان

■ نمودار: از کتاب زبان شناسی همگانی

■ تالیف: جین اچسون

■ عصب شناسی زبان (NEURO LINGUISTICS)

■ روانشناسان رفتار گرا و تعریف آنها از زبان

■ اصطلاح «رفتار زبانی»

■ مکانیسم «مغز» و سلسله اعصاب

- روانشناسی زبان
- رابطه زبان و ذهن
- رابطه زبان و فرد

- زبان و تفکر بشر
- جنبه های مورد بحث در روانشناسی زبان عبارتند از:
- اختلالات گفتاری
- صدمات مغزی

- اشکالات زبان مورد بحث در روانشناسی زبان
- گرفتگی زبان
- پرداختن به جملات نامفهوم
- عدم انسجام عبارات

- تردیدها
- مکث‌ها
- دیگر اختلالات زبانی

- فراگیری زبان
- کودک و نظام پیچیده زبان
- فرایند یادگیری زبان توسط کودک در سنین مختلف
- روند یادگیری یکسان زبان در کودکان جهان

- نقش قواعد و روش های زبانشناسی و زبان در دانش های
- گفتار درمانی (SPEECH THERAPY)
- روانشناسی (PSYCHOLOGY)

■ جامعه شناسی زبان (SOCIO LINGUISTICS)

- زبان و جامعه
- زبان و اجتماع
- زبان و تحولات اجتماعی

- تحولات اجتماعی و زبان
- تاثیر علوم، قوم شناسی، بوم شناسی، تاریخ در شناخت مسائل و پدیده های زبان و زبان شناسی
- واژگان زبان و نیازهای مردم

- رابطه جامعه شناسی با روانشناسی زبان
- اصل نسبیت زبان و جامعه شناسی زبان
- تاثیر زبان بر نگرش های اجتماعی توسط جامعه شناسان زبان

- تعریف جغرافیایی زبان و تحدید آن در جامعه شناسی زبان
- تعریف جامعه زبانی (**SPEECH COMMUNITY**)
- گوناگونیهای زبان در یک جامعه

- بررسی گویش ها و لهجه های زبان
- زبان و موقعیت فرد در اجتماع
- سبک و شیوه گفتار فرد
- رابطه گوینده و شنونده

■ تأثیر موقعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی فرد بر گفتار او

■ جامعه شناسی زبان و زبان میانجی «یا» زبان واسطه
(MEDIATING LANGUAGE)

■ گاهشماری زبان (GLOTTO CHRONIOGY)

■ رابطه زمان با علمی مثل، تاریخ، باستان شناسی، بوم شناسی، هنر

■ زبان و زمان

- دگر گونی واژه ها به عنوان وسیله زمان سنج
- رابطه زبان شناسی تاریخی با گاهشماری زبان
- رابطه گاه شماری زبان با علوم دیگر
- ادبیات و گاهشماری زبان

■ زبانشناسی ریاضی

■ (MATHEMATICAL LINGUISTICS)

■ موضوع مورد بحث زبانشناسی ریاضی :

■ زبان و عدد و رابطه آنها

■ آموزش زبان و داده های آماری

- استفاده از کامپیوتر
- ترجمه ماشینی از زبانی دیگر و نیاز به آمار و رقم
- ریاضیات و تدوین «فرهنگ‌های بسامدی»

- تدوین فرهنگ و فهرست لغات و واژگان بسامد
- در زبانشناسی استفاده از ریاضیات برای تطبیق واژه ها و حروف با کد های الکترونیکی است .

- پیدایش سیرننتیک و کامپیوتر
- رابطه بین انسان و ماشین
- ترجمه گفتار به نوشتار
- گفتگوی بین انسان و ماشین

- ماشین و استفاده از عدد جهت ترجمه زبان معمول شیئی
- ترجمه ماشینی از یک زبان به زبان دیگر نشانه ارتباط زبانشناسی و ریاضیات است

- مهندسی ارتباطات
- بررسی زبان در مهندسی ارتباطات
- ویژگیها و خواص فیزیکی اصول زبانی
- شناخت و چگونگی تغییرات صوتی

*بخش چهارم

اندامهای گویایی و اصوات زبانی

- اهداف آموزش این بخش:
- منظور از اندامهای گویایی چیست؟
- تقسیم بندی اندامهای گویایی
- کار آواها و نقش آنها در تولید صوت

- حفره دهان و بینی و نقش آنها در امر گویایی
- نقش کام و قسمتهای مختلف آن در تولید اصوات
- فعالترین و انعطاف پذیرترین اندام گویایی

- اصطلاح «دم زدن» بجای «حرف زدن»
- صوت چیست؟ تعریف آن
- صوت چگونه تولید می شود؟
- رابطه صوت به عنوان یک پدیده فیزیکی با زبان

- آواشناسی
- واج شناسی و تفاوت آن با آواشناسی
- آواهای زبان و چگونگی تولید آن

■ تقسیم بندی اصوات بر دو گروه:

۱-صامت ها

۲-مصوّتها

- حفره دهان و لبها و نقش آن در تولید مصوتها
- «مخرج واج» یعنی چه ؟
- صامت های انسدادی
- صامت های انقباضی

- اصوات واکبر و بی واک و تفاوت بین آنها
- زوج های کمینه
- هجا چیست؟

- تکواژ و تفاوت آن با هجا
- ساختمان هجا در زبان فارسی
- واج آرایه چیست؟
- التقای مصوتها یعنی چه؟

- «همزه» در زبان فارسی چه جایگاهی دارد؟
- فرایند واجی چیست؟
- انواع فرایندهای واجی:

-
- ۱- همگون سازی
 - ۲- ناهمگون سازی
 - ۳- ابدال
 - ۴- ادغام

۵-قلب

۶-حذف

۷-اضافه

*اهمیت تغییرات واجی

*اندامهای گویا

سید جواد سمایی عضو هیات علمی دانشگاه پیام
نور مرکز رامسر

- اندامهای گفتار و نقش آنها در تولید اصوات
- اندامهای گفتاری شامل :
- *شش (lung) نای (windpipe) حنجره (larynx)
- بینی ، دهان ، زبان ، دندان و لبها

■ اندامهای گفتاری به سه دسته تقسیم می شوند :

۱- اندامهای تنفسی

۲- اندامهای واک ساز

۳- حفره دهان و بینی

- *اندامهای تنفسی :
- شش ها – و عمل دم و بازدم
- منشأ صوت و هوای بازدم
- *نای و نقش آن در تولید صوت

- اندامهای واک ساز
- حنجره
- تار آواها و تولید صوت
- چاکنای

■ کمیت و کیفیت لرزش تار آوا در بر خورد با هوای بازدم
در زیر و بم و بلندی و آهستگی صدا اثر دارد .

- حفره دهان و بینی
- نقش حفره دهان و بینی در تولید صامت های زبان
- زبان به عنوان مهمترین عضو در درون حفره دهان از لحاظ گفتار

- کام
- نرم کام و سخت کام
- زبان کوچک یا «ملاز»
- تقسیم بندی سخت کام

- *پسکام
- *میان کام
- *پیشکام
- از دیگر اندامهای گفتار دندانها هستند
- اهمیت ویژه حفره دهان در امر گویایی

*صوت و آوا

سید جواد سمایی عضو هیات علمی دانشگاه پیام
نور مرکز رامسر

■ صوت: یعنی امواج هوا

■ آوا: بر اثر برخورد هوای بازدم با بعضی از قسمت های
حنجره و دهان و زبان و لبها به وجود می آید .

- رابطه صوت و آوا
- رابطه آوا و زبان
- تفاوت آوا و زبان به عنوان یک پدیده ذهنی
- آوا به عنوان نشانه مادی، محسوس و گفتاری برای نظامهای مجرد و ذهنی زبان است .

- آواشناسی
- تعریف: مطالعه و توصیف علمی آواهای زبان است .
- تقسیم بندی آواشناسی:

- ۱- آوا شناسی (acoustic phonetics)
- ۲- آوا شناسی شنیداری (auditory phonetics)
- ۳- آوا شناسی فرا گویی یا تولید (articulatory phonetics)

- واج شناسی
- مطالعه اصوات به عنوان کوچکترین واحدهای زبانی
- تفاوت واج شناسی و آوا شناسی
- تقدم آوا شناسی بر واج شناسی

■ نحوه تولید آوا

■ واک

■ بی واک

■ صامت

■ مصوت

■ مصوت یا واکه

■ پیشین (گسترده)

■ پسین (گرد)

■ باز

■ نیم باز

■ بسته

■ کوتاه

■ بلند

- واکه زبان فارسی
- شش واکه زبان فارسی
- سه واکه پسین (اَ)، (اِ)، (اِی)
- سه واکه پیشین (آ)، (أُ)، (او)

■ دستگاه واکه های زبان پیشین – گسترده

واکه های زبان فارسی کوتاه بلند

a	a
u	e
i	e

پسین-گرد

بسته

نیم باز

باز

u	i
o	e
a	a

پیشین-گسترده

بسته

نیم باز

باز

- صامت یا همخوان
- صامت های انسدادی-ب،پ،ت،د،ک،گ،
- صامت انقباضی ر-ز-ژ-ل-س-ف
- همخوانهای «آنی» یا «بریده»

- اصوات خیشومی ،م،و،ن،
- مخرج واج
- واکبر – بی واک
- تفاوت همخوانهای و اکبر با همخوانهای بی واک

- همخوانهای زبان فارسی
- ویژگیهای همخوانهای زبان فارسی
- اصوات صفیری
- «تفشی،کناری،غلطان،مرکب،نیمه مصوت،دمشی
گلوپی،دندانی،لبی،لب و دندان،پسکامی،نرم کامی

*تعريف واج

سيد جواد سمایی عضو هیات علمی دانشگاه پیام
نور مرکز رامسر

۱۴۳

*واحد های صوتی
*حروف و صوت
*تفاوت حروف و صوت
*زوج های کمینه و تمیز معنایی میان آنها

- هجا – به عنوان کوچکترین واحد آوایی مرکب
- دستگاه هجا در زبان فارسی
- هجا و تکواژ

- واج آرایشی
- واج های میانجی در زبان فارسی
- همزه در زبان فارسی و جایگاه آن در واژگان اصیل

- همزه پایانی در کلمات
- فرایندهای واجی
- فرایندهای واجی در زبان فارسی عبارتند از :

- ۱- همگون سازی ۲- ناهمگون سازی ۳- قلب ۴- ادغام
- ۵- حذف ۶- افزایش ۷- ابدال

*بخش پنجم

دستور زبان

- اهداف این بخش
- بررسی ساختمان زبان
- بررسی اصطلاحات: جمله، گروه، واژه، تکواژ، هجا و واج

- منظور از ساخت سلسله مراتب زبان چیست؟
- ارزش معنایی یک واژه در زبان
- موضوعات مورد بحث در «واج شناسی» «صرف نحو»

- طبقه بندی تکواژها
- تکواژهای دستوری
- تکواژهای قاموسی

- تفاوت تکواژهای دستوری و قاموسی
- منظور از گونه های تکواژ چیست ؟
- نحو و اهمیت خاص آن در زبان

- ساختگرایان
- تقدم صورت بر معنی
- اهمیت «معنی» در ساختهای نحوی زبان

- ساخت جمله از نظر چامسکی
- ژرف ساخت ورو ساخت جمله
- توانش و کنش زبانی

- «خلاقیت زبانی» چیست؟
- دستور «گشتاری- زایشی» چامسکی
- منظور از «گشتار» چیست؟

- قواعد گشتاری زبان
- از نظر چامسکی رسیدن به توانش زبانی نیاز به چند نوع قاعده زبانی دارد؟
- قواعد نحوی و ساخت های دو گانه زبان
- بزرگترین نارسایی مکتب ساختگرایی از نظر «گشتاریون»

دستور چیست؟

سید جواد سمایی عضو هیات علمی دانشگاه پیام
نور مرکز رامسر

■ تعریف دستور: بررسی ساختمان و نحوه کاربرد یک زبان

■ صرف

■ نحو

■ جمله: بزرگترین و حقیقی ترین واحد زبان

- گروه
- واژه
- تکواژ
- هجا
- واج

نمودار ساخت سلسله مراتبی زبان

- واژه شناسی یا صرف
- تعریف تکواژ
- طبقه بندی تکواژ
- تکواژ قاموسی

- تکواژهای دستوری
- تکواژهای تصریفی: که در معنی قاموسی واژه هایی که بدان می پیوندند تغییری ایجاد نمی کند مثل ضمائر ملکی - م-ت-ش-مان - تان - شان و شناسه های افعال

■ تکواژهای اشتقاقی: تکواژی که در ترکیب با تکواژ دیگر، در بارهای معنایی آن تأثیر می‌گذارند و معنی تازه از آن ارائه می‌دهند مثل: -ش در واژگان، روش و کوشش

- گونه های تکواژ
- توزیع تکمیلی تکواژ
- تعریف واژه
- تفاوت تکواژ و واژه

*نحو

سید جواد سمایی عضو هیات علمی دانشگاه پیام
نور مرکز رامسر

- تعریف نحو
- جمله (SENTENCE)
- زبانها و دستور زبان مشترک
- مکتب ساختگرایی و نظریه آنها

- تقدیم صورت بر معنی
- نظریه چامسکی در خصوص تقدم صوت بر معنی
- جنبه خلاقیت و تولیدی زبان

- دستور زبان زایشی – گشتاری از نظر چامسکی
- ایرادات بر مسئله تقدم صوت بر معنی از دیدگاه دیگر
زبان‌شناسان
- تکواژهای «آمیزه»

- منظور از ساخت وابستگی چیست؟
- ساخت وابسته
- اهمیت معنی در ساختمان نحوی
- نظریه مکتب زایشی – گشتاری در خصوص تقدم و اهمیت معنی

- رو ساخت زبان (SURFACE STRUCTURE)
- ژرف ساخت یا (DEEP STRUCTURE)
- گشتار یا تأویل (TRANSFORMATION)

- دستور زایشی – گشتاری

- توانش زبانی

- کنش زبانی

- توانش و کنش زبانی را می توان به «دستگاه نشانه های رمزی» و پیام تشبیه کرد
- دستگاه رمز
- پیام

- دستور گشتاری - زایشی
- قواعد دستور گشتاری - زایشی از دیدگاه چامسکی
- چهار قاعده دستور زبان

- قواعد ژرف ساختی
- قواعد گشتاری
- قواعد معنایی
- قواعد آوایی

- رابطه دستور زبان و خلاقیت زبانی
- قواعد گشتاری زبان :
- حذف
- اضافه

- تعویض
- جابجایی
- ابهام در جمله ها و رفع ابهام

■ جمله و انواع ساخت آن :

■ ساخت آوایی

■ ساخت معنایی

■ ساخت نحوی

- رابطه بین صوت و معنی
- سه عنصر صوت ، معنی، رابطه
- صوت در حوزه ساخت آوایی ،معنا در حوزه ساخت معنایی
- رابطه در حوزه ساخت نحوی

- ساخت آوایی جمله
- استفاده از اصوات و آواها
- قواعد ترکیب آواها
- تفاوت تلفظ یک جمله با تلفظ تک تک کلمات سازنده

- ساخت معنایی
- قواعد حاکم بر ساخت معنایی
- رابطه هم معنایی
- رابطه چند معنایی
- رابطه جدا معنایی (تضاد)

■ ساخت نحوی

■ تعریف :ساخت نحوی

■ رابطه ساخت آوایی با معنایی

■ سه سطح «واجی ،نحوی و معنایی»

■ اساس ژرف ساخت و دلیل زایایی و خلاقیت زبان از نظر
چامسکی نحو میباشد

■ سه بخش دستور پیشنهادی چامسکی :

۱- بخش پایه (زیر ساخت)

۲- بخش گشتاری (تأویلی)

۳- بخش واج (رو ساخت)

بخش نحو: نمودار ارتباط میان (معنا، نحو، آوا)

*بخش ششم بررسی معنا

- اهداف این بخش :
- معنی شناسی چیست ؟
- تعیین کمیت و کیفیت معنایی یک واژه
- تعیین حوزه معنایی واژه بوسیله خود واژه

■ ترکیب یک واژه با عناصر دیگر زبانی و تغییر در معنی آن

■ باز شناسی کلمات دارای معنای یکسان

■ روابط جانشینی واژه ها و نقش آنها در تمایز معنایی

■ شناسایی بافت‌های «هم معنا» متضاد و «چند معنا» در زبان

■ طبقه‌بندی مشخصه‌های معنایی واژه

- تجزیه مؤلفه ای زبان چیست؟
- به چه نوع از مؤلفه های معنایی «مشخصه های متقاطع می گویند؟»
- زبان شناسی نوین و علم معنی شناسی

- معنی شناسی
- رابطه زبان شناسی نوین با معنی شناسی
- حوزه لفظ و حوزه محتوا در زبان
- در حوزه لفظ : زبان شناسی با صوت و یا شکل عناصر
زبانی سرو کار دارد

■ و در حوزه محتوای زبان، زبانشناسی با معنا سرو کار دارد

■ هدف اصلی معنی شناسی :

■ تشخیص جملات معنی دار از جملات بی معنی

- معنی و جهان بیرون
- رابطه واژه با شیء مشخص عینی در جهان خارج
- روابط همنشینی و معنی شناسی
- روابط جانشینی و معنی شناسی

- روابط لفظ و معنا
- نشانه زبانی حاصل از ارتباط بین لفظ و معنی
- روابط درونی نظام زبان
- نقش رابطه همنشینی در تعیین حدود معنایی واژه

- تأثیر رابطه جانشینی و اثره ها در تعیین و تمایز معنایی
- معانی مجازی و اثره ها
- روابط درونی و اثره ها و رابطه همنشینی و جانشینی

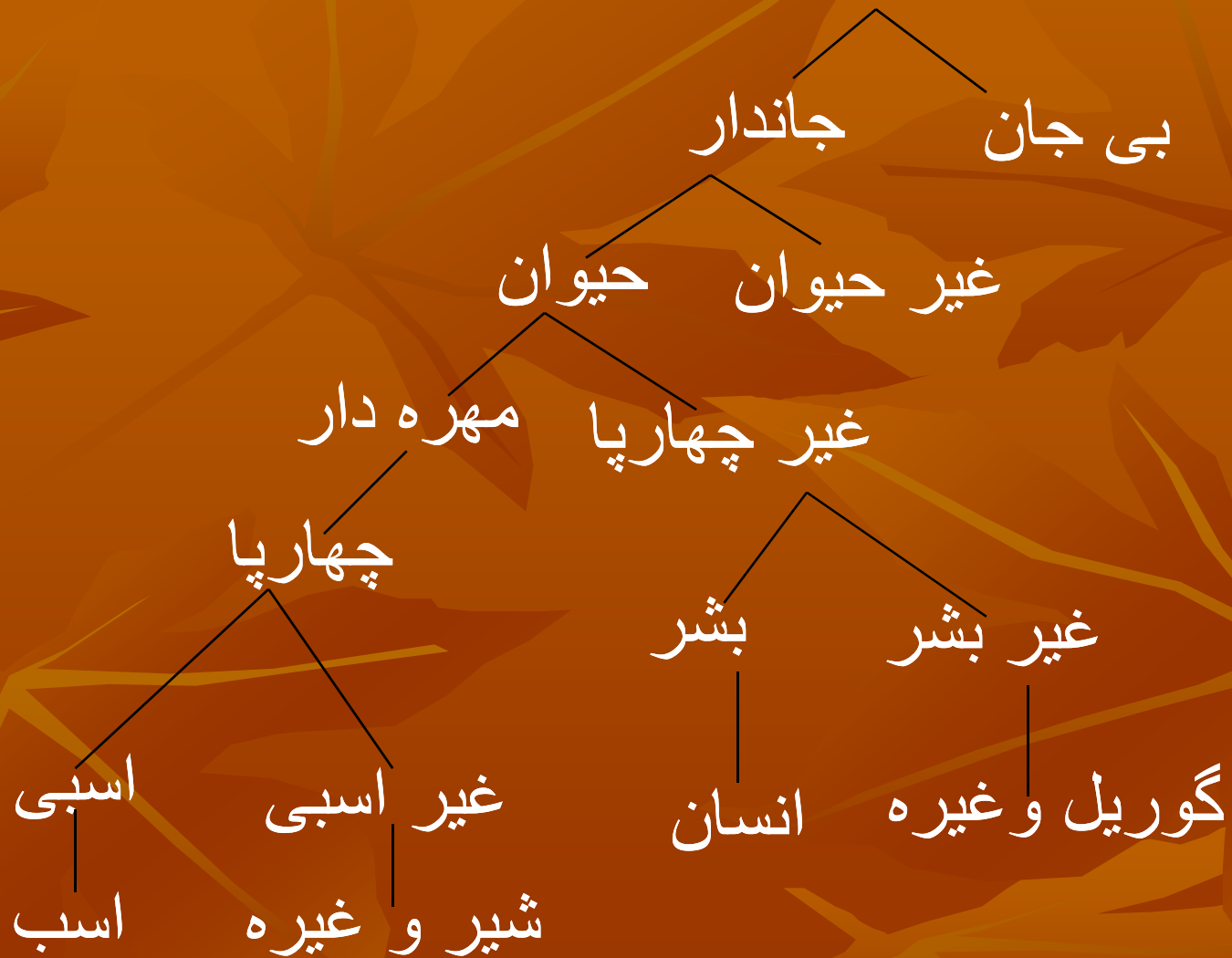
- بار معنایی مستقیم و غیر مستقیم در نشانه زبانی
- رابطه واژه با نظام طرح دار زبان
- روابط درونی اقلام و واژگان

- تجزیه مؤلفه ای
- تعریف : طبقه بندی اجزای زبان و تجزیه و تحلیل معنایی را « تجزیه مؤلفه ای » (componential analysis) می گویند

- منظور از تجزیه مؤلفه ای چیست؟
- واژه و بیان واقعیتها

■ مثال مادر : بیانگر واقعیت های چون : انسان ، تأنیت
،بالغ،بچه دار.....
روش تجزیه و تحلیل مؤلفه ای و زبانشناسی

■ ساخت سلسله مراتبی مشخصه های معنایی

- مشخصه های متقاطع (*cross – classifying*)
- تمایز میان تجزیه مؤلفه ای و مؤلفه های متقاطع در بررسی مشخصه های معنایی
- عدم تشخیص معنایی صحیح بین مؤلفه ها و مشخصه هایی که از نظر کلیت و کمیت یکی هستند .

■ نمودار مشخصه های متقاطع

■ نمودار مشخصه های متقاطع

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com